

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นเกี่ยวกับ สตรีที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

หนังสือที่นำมาวิเคราะห์ เป็นหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏที่ เขียนเป็นภาษาไทยจำนวน 34 เล่ม มีหน่วยในการวิเคราะห์ คือ หน้าของหนังสือ และหน่วยในการนับคือ จำนวนครั้งของการปรากฏคำ หรือข้อความที่แสดง หรือกล่าวถึงเพศหญิงเพศชาย หรือ บทบาทชายหญิงในแต่ละหน้าของหนังสือ การวิเคราะห์แบ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาในข้อความ และการวิเคราะห์เนื้อหาในรูปภาพ

ผลการวิเคราะห์พบว่าหนังสือแบบเรียนมีจำนวนหน้าทั้งหมด 6,446 หน้า มีจำนวน หน้าที่มีประเด็นเกี่ยวกับสตรี 246 หน้า คิดเป็นร้อยละ 3.82 มีหนังสือ 2 เล่มที่ไม่มีประเด็นเกี่ยวกับสตรี คือหนังสือคณิตศาสตร์พื้นฐาน และหนังสือคณิตศาสตร์เพื่อชีวิต หนังสือที่กล่าวถึงประเด็น เกี่ยวกับสตรีมากที่สุด คือหนังสือมนุษยสัมพันธ์ มีจำนวนหน้าที่กล่าวถึง 42 หน้า รองลงมาคือ หนังสือวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 30 หน้า

หนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ ทั้ง 4 กลุ่มวิชา มีการเสนอ ประเด็นเกี่ยวกับสตรี จำนวน 7 ประเด็น ตามลำดับความถี่ในการกล่าวถึงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประเพณีวัฒนธรรม สังคม ทั่วไป วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกฎหมาย โดยกล่าวถึงทั้งเพศหญิงและชาย 118 ครั้ง แบ่งออกเป็น การกล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 113 ครั้ง และกล่าวในทางลบ 5 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง 55 ครั้ง แบ่งออกเป็น กล่าวในลักษณะข้อเท็จจริง หรือ เป็นกลาง 45 ครั้ง กล่าวในทางลบ 9 ครั้ง และกล่าวในทางบวก 1 ครั้ง และกล่าวถึงเฉพาะ เพศชาย 7 ครั้ง โดยกล่าวในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง

กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร มีความถี่ในการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี 25 ครั้ง โดยกล่าวถึงทั้งเพศหญิงและชาย 20 ครั้ง แบ่งออกเป็นการกล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือ เป็นกลาง 18 ครั้ง กล่าวในทางลบ 2 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง 4 ครั้ง แบ่งออกเป็นการ

กล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 3 ครั้ง และกล่าวในทางลบ 1 ครั้ง และกล่าวถึง เฉพาะเพศชาย 1 ครั้ง เป็นการกล่าวในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง โดยกล่าวถึงประเด็น ต่าง ๆ ตามลำดับความถี่ในการกล่าวถึงจากมากไปหาน้อย คือ ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ประเพณีวัฒนธรรม สังคม และประเด็นทั่ว ๆ ไป โดยสรุปกล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชาย โดยเน้นบทบาทในการเป็นพ่อและแม่ ทั้งนี้แม่จะมีบทบาทมากกว่าพ่อ เริ่มจากบทบาทในการคลอด ลูก ซึ่งสมัยก่อนคลอดโดยหมอตำแย การปฏิบัติต่อลูกด้วยความรักความห่วงใย แม่จะแสดงความ ห่วงใยลูกมากกว่าพ่อ ในส่วนของลูกทั้งผู้หญิงผู้ชาย ต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ อาจกระทำโดย การกราบไหว้ หรือไม่ทำร้ายพ่อแม่ ในส่วนของผู้หญิง ได้กล่าวถึงเรื่องวัฒนธรรม การแต่งกาย การปฏิบัติตัว ซึ่งมีข้อห้าม มีการกำหนดกรอบให้ปฏิบัติ ต้องเป็นผู้รับความรักจากผู้ชาย เป็นเพศที่ อ่อนแอ เอนเอียง เป็นศัตรูของพรหมจรรย์ ผู้หญิงกับผู้ชายจะมีความแตกต่างในเรื่องบทบาทใน การฟัง การอ่าน โดยผู้ชายจะมีความสนใจเรื่องเกี่ยวกับบ้านเมือง เรื่องที่สำคัญ ส่วนผู้หญิงจะ สนใจเรื่องความสวยงามเรื่องภายในครอบครัว

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ มีความถี่ในการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี 64 ครั้ง โดย กล่าวถึงทั้งผู้หญิงและผู้ชาย 40 ครั้ง แบ่งออกเป็นการกล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 37 ครั้ง และกล่าวในทางลบ 3 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง 20 ครั้ง แบ่งออกเป็นการกล่าว ถึง ในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 16 ครั้ง กล่าวในทางลบ 3 ครั้ง และกล่าวในทางบวก 1 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะเพศชาย 4 ครั้ง เป็นการกล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง โดยกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับความถี่ในการกล่าวถึงจากมากไปหาน้อย คือ ประเด็น เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประเพณีวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สังคมและประเด็นทั่ว ๆ ไป โดยสรุป กล่าวถึงผู้หญิงผู้ชาย ในบทบาทการเป็นพ่อเป็นแม่ โดยแม่จะมีบทบาทในการคลอดลูก ซึ่ง ในสมัยก่อนการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า จึงทำให้มีประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการคลอดลูก เป็น ความเชื่อทางไสยศาสตร์เพื่อให้กำลังใจแก่แม่ ในการอบรมเลี้ยงดูลูก พ่อจะให้ลูกช่วยเหลือตัวเอง ส่วนแม่จะมีความเป็นห่วงลูก คอยให้กำลังใจ ความสัมพันธ์ของแม่กับลูกสาว จะเป็นไปในลักษณะ อบรมสั่งสอนให้มีบทบาทดั้งเดิมในบ้าน และมีความเชื่อว่าลูกสาวที่มีหน้าตาเหมือนแม่จะอากัฏ ใน เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ได้กล่าวถึงผู้หญิงในทางลบว่า เป็นเพศที่มีจิตใจโลเลไม่มั่นคง ใน ขณะที่กล่าวถึงผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลาม สามารถมีภรรยาได้ 4 คน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของ ฝ่ายชาย ในการอยู่ร่วมกันของภรรยาต้องมีความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่ประพฤติ ผิดในกาม ภัตหาระหว่างสามีภรรยามักเกิดจากสามีไปมีผู้หญิงอื่น ในเรื่องความแตกต่างของผู้หญิง กับผู้ชาย จะมีความแตกต่างตามธรรมชาติ ในด้านรูปร่าง นิสัย ความคิดเห็น ความถนัด ลักษณะ เฉพาะของเพศ ซึ่งเพศชายจะมีลักษณะที่เด่นกว่าเพศหญิง เช่น คีรณ ต่อสู ไม่ใช้อารมณ์

เป็นต้น ซึ่งจากลักษณะของเพศที่แตกต่างกันทำให้การดำรงชีวิตในสังคมผู้หญิงมักจะถูกมองว่ามีนิสัย จู้จี้ จุกจิก ซื่อจิดา ส่วนผู้ชายจะมีปัญหาในเรื่องการทำงานมากกว่าปัญหาจากลักษณะนิสัย

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มีความถี่ในการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี 48 ครั้ง โดยกล่าวถึงทั้งผู้หญิงและผู้ชาย 30 ครั้ง โดยกล่าวในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง กล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง 17 ครั้ง แบ่งออกเป็นกล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 13 ครั้ง และกล่าวในทางลบ 4 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะเพศชาย 1 ครั้ง โดยกล่าวในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง โดยกล่าวในประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับความถี่ในการกล่าวถึงจากมากไปหาน้อยคือ ประเด็นทั่วไป สังคม กฎหมาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยสรุปกล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงผู้ชายในสังคม ซึ่งในปัจจุบันมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องการประกอบอาชีพ การมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง กฎหมายก็ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน คำนึงถึงสรีระร่างกายของผู้หญิง และมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะพยายามพัฒนาบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น ในขณะที่จะพยายามปรับพฤติกรรมของผู้ชายให้มีความรับผิดชอบในพฤติกรรมทางเพศ ให้มีบทบาทในครอบครัวมากขึ้น ในเรื่องความแตกต่างของผู้หญิงผู้ชาย ผู้ชายมีความหมกหมุ่นในกาม ผู้หญิงจะมีความโรแมนติก การปฏิบัติตัวของผู้หญิง มีข้อห้ามข้อปฏิบัติ มีการกำหนดกรอบ ผู้หญิงถ้าไม่แต่งงาน ก็จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ ปัญหาผู้หญิงที่ประกอบอาชีพโสเภณี ถือว่าเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของสังคม ส่วนผู้ชายจะมีความได้เปรียบผู้หญิง ถ้านับถือศาสนาอิสลาม สามารถมีภรรยาได้ 4 คน ในเรื่องสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้หญิงและผู้ชายทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ผลที่ได้รับ เนื่องจากผู้หญิงมีบทบาทเป็นแม่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อลูกในครรภ์ หรือลูกที่กินนมแม่อยู่ ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความถี่ในการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี 43 ครั้ง โดยกล่าวถึงทั้งเพศหญิงและชาย 28 ครั้ง กล่าวในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง กล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง 14 ครั้ง แบ่งออกเป็น กล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริง หรือเป็นกลาง 13 ครั้ง และกล่าวในทางลบ 1 ครั้ง กล่าวถึงเฉพาะผู้ชาย 1 ครั้ง โดยกล่าวในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง โดยกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับ ความถี่ในการกล่าวถึงจากมากไปหาน้อย คือ ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทัว ๆ ไป ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม โดยสรุปกล่าวถึงเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้หญิงผู้ชาย ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านรูปร่าง ผู้ชายจะตัวโตกว่า แข็งแรงกว่า ต้องการสารอาหารมากกว่า ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาได้มากกว่าผู้หญิง สุขภาพอนามัยของผู้หญิงได้เน้นถึงสุขภาพของหญิงมีครรภ์ ต้องระมัดระวังรักษาร่างกายเป็นพิเศษ ไม่ให้ร่างกายและจิตใจได้รับความกระทบกระเทือน

ไม่ทานอาหารที่มีโทษต่อร่างกาย และส่งผลถึงทารกในครรภ์ ลักษณะเฉพาะของผู้หญิง คือการมีรอบเดือน ซึ่งจะส่งผลต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นกีฬา ในเรื่องของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาโสเภณี เนื่องจากเห็นว่า การเป็นโสเภณีทำให้มีรายได้ มีเงินซื้อสิ่งของ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

จะเห็นว่า ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียน วิชาพื้นฐานทั่วไป ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงทั้งเพศหญิงและชาย ในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง โดยเน้นในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย มี 3 กลุ่มวิชาที่กล่าวถึง โดยกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายหญิง ลักษณะสภาพร่างกายของบุคคล ความจำเป็นในการออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬา และความต้องการสารอาหาร กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก บทบาทในการเป็นพ่อเป็นแม่ บทบาทในการเป็นสามีภรรยา ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ในส่วนของเพศหญิง จะเน้นในเรื่องสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ การปฏิบัติตัวของผู้หญิงซึ่งมีข้อห้าม มีการวางกรอบให้ปฏิบัติ มีประเพณีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด ปัญหาของผู้หญิงก็คือปัญหาการเป็นโสเภณี มีการกล่าวถึงผู้หญิงในทางลบ เช่น ซอบนิทา เป็นเพศที่อ่อนแอ เอนเอียง โลเล ไร้ใจไม่ได้ สำหรับเพศชายจะกล่าวถึงในลักษณะของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องประเพณีวัฒนธรรมในการมีภรรยา ซึ่งในศาสนาอิสลามสามารถมีภรรยาได้ 4 คน สำหรับศาสนาพุทธมีประเพณีการบวชสำหรับผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกัน ทั้งทางสรีระร่างกาย ลักษณะเฉพาะทางเพศ ความชอบ ความถนัด ความสนใจ ฯลฯ จึงเป็นเหตุให้ผู้หญิงกับผู้ชายมีบทบาทในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น บทบาทการเป็นพ่อเป็นแม่ พ่อจะให้ลูกช่วยตัวเอง แม่จะเป็นห่วงลูกมากกว่าพ่อ จะคอยให้กำลังใจ บทบาทการฟัง การอ่าน แตกต่างกัน วัฒนธรรมการแต่งกายแตกต่างกัน ผู้หญิงจะมีบทบาทในการคลอดลูก ผู้ชายมีบทบาทในสังคมโดยการเป็นทหาร ป้องกันประเทศ เป็นต้น

ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในรูปภาพ ในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป มีภาพประกอบทั้งหมด 108 ภาพ เป็นภาพเกี่ยวกับบุคคล 57 ภาพ โดยเป็นภาพผู้ชาย 41 ภาพ ภาพผู้หญิง 8 ภาพ ภาพผู้หญิงและผู้ชาย 3 ภาพ และไม่สามารถระบุเพศได้ 5 ภาพ ส่วนใหญ่เป็นภาพวาดลายเส้น และมีขนาดประมาณ 2x3 นิ้ว จะเห็นว่าภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป มีจำนวนน้อย และไม่ค่อยมีความสำคัญในการถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับสตรีมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นภาพเกี่ยวกับบุคคล ก็จะมีภาพบุคคลผู้ชายมากกว่าภาพผู้หญิง บทบาทในภาพเป็นบทบาทในการประกอบอาชีพการเล่นดนตรีและการเป็นนักวิทยาศาสตร์

อภิปรายผล

1. แนวคิดในการวิเคราะห์ การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรีไม่ใช่เป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องของผู้หญิงเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาเรื่องของผู้หญิงและผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงและผู้ชายเป็นสมาชิกของสังคม การดำรงชีวิตผู้หญิงกับผู้ชายต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกัน มีการแสดงบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ร่วมกัน ดังนั้น ในการสอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับสตรีในเนื้อหาวิชาของแบบเรียนจึงต้องมีทั้งเรื่องของผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาทั้งหญิงและชาย จะได้รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตระหนักในเรื่องบทบาทชายหญิง เรื่องความไม่เสมอภาคทางเพศที่มีอยู่ในสังคม

2. ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น การถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับสตรี อาจถ่ายทอดหรือปลูกฝังผ่านปัจจัยอื่นนอกเหนือจากหนังสือแบบเรียน เช่น วิธีการสอนของครู การยกตัวอย่าง ฯลฯ ในการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป พบรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หนังสือแบบเรียนส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสุขภาพอนามัยของบุคคลชายหญิง โดยเน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศมักจะกล่าวว่าเพศชายเป็นเพศที่แข็งแรงกว่า มีสมรรถภาพที่เหนือกว่าผู้หญิง ต้องการสารอาหารมากกว่า ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นเพศที่ต้องระมัดระวังดูแลร่างกาย ผู้หญิงจะมีกล้ามเนื้อไม่ได้ ไม่เหมาะสม ซึ่งตามหลักของวิทยาศาสตร์การกีฬา การมีกล้ามเนื้อของผู้หญิงไม่ใช่เรื่องเสียหาย แต่เป็นการแสดงถึงควมมีสมรรถภาพทางร่างกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ อาจจะมีผลในเรื่องความสวยงามของรูปร่างเท่านั้นเอง ลักษณะเฉพาะของผู้หญิง คือการมีรอบเดือน ซึ่งขณะมีรอบเดือนอาจมีอาการต่าง ๆ เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ อารมณ์หงุดหงิด ซึ่งอาการเหล่านี้อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำกิจกรรมของผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชายได้ เนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย และมีผลจากจิตใจที่ผู้หญิงส่วนใหญ่คิดว่าขณะมีรอบเดือน สมรรถภาพทางร่างกายจะเสื่อม ในส่วนของผู้หญิง จะกล่าวเน้นถึงสุขภาพของผู้หญิงมีครรภ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องระมัดระวังร่างกายและจิตใจ เนื่องจากอาจเกิดผลกระทบต่อการทำกิจกรรมได้ ในการรับประทานอาหารของผู้หญิงมีครรภ์จะมีความเชื่อเรื่องอาหารแสลงว่าไม่ควรรับประทานอาหารต่าง ๆ เนื่องจากจะทำให้ทารกมีอาการต่าง ๆ เช่น ไม่ควรทานอาหารที่มีไขมัน เพราะจะทำให้คลอดลูกยาก ซึ่งเป็นความเชื่อที่ผิด ในขณะที่ตั้งครรภ์ร่างกายต้องการสารอาหารมากกว่าปกติ โดยเฉพาะสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หากไม่รับประทานอาหารให้เพียงพอกับที่ร่างกายต้องการ ก็อาจเกิดผลกระทบต่อแม่และทารกได้ ดังนั้น ผู้หญิงมีครรภ์จึงไม่ควรเชื่อเรื่องอาหารแสลง หากสงสัยหรือไม่แน่ใจ ก็ควรปรึกษาแพทย์

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก และความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายหญิง ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก การปฏิบัติของแม่ต่อลูกสาว เป็นไปในลักษณะให้มอบบทบาทหน้าที่ภายในบ้าน โดยการเป็นแม่บ้านแม่เรือน หุงข้าว ทำกับข้าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538) ที่พบว่า ในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา มีการกล่าวถึงบทบาทสตรีในลักษณะเป็นค่านิยมดั้งเดิม คือ เพศหญิงต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบภายในบ้าน รับผิดชอบดูแลลูกหลาน ทำงานบ้าน และสอดคล้องกับผลการศึกษานิตยา ชูโต และคณะ (2538) ซึ่งพบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ เป็นบทบาทที่สังคมไทยถือว่าเป็นของเพศชายหรือของเพศหญิง อันเป็นค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงที่ได้ปลูกฝัง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยแบ่งออกเป็นค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทการให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในกำลังแรงงาน และค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในการจัดการชุมชน ซึ่งตามลักษณะดั้งเดิมนั้นผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่ในบ้าน โดยการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้าน บรรณนิบัติรับใช้สมาชิกในครอบครัว

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ผู้ชายจะมีข้อได้เปรียบผู้หญิง โดยเฉพาะผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลาม สามารถมีภรรยาได้ 4 คน ซึ่งเป็นการเสียเปรียบของผู้หญิงที่จะต้องมีส่วนีคนเดียวกัน ในการอยู่ร่วมกันต้องซื่อสัตย์ ไว้วางใจต่อกัน แต่ผู้ชายมักจะไม่ซื่อสัตย์ต่อภรรยาด้วยการมีผู้หญิงใหม่ หรือมีภรรยาน้อย ซึ่งสังคมไทยสมัยก่อน ผู้ชายนิยมมีภรรยาหลายคน กฎหมายก็ให้การยอมรับโดยการให้มีสิทธิในทรัพย์สินของสามี ในปี 2478 มีการจดทะเบียนสมรส สามีภรรยาต้องจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ผู้ชายก็ยังสามารถมีภรรยาได้อีก ในขณะที่ถ้ามีผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับชายอื่น จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ ถูกประณามต่าง ๆ ถือว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรงของลูกผู้หญิง ในกรณีที่ผู้หญิงอยู่เป็นโสดจนสูงอายุ ก็จะถูกวิจารณ์ว่าเป็นสาวทันทัก อยู่คนทองนี้เวศน์ ซึ่งตามสภาพสังคมปัจจุบัน แนวโน้มที่ผู้หญิงอยู่เป็นโสดมีมาก หรือมีอายุการแต่งงานครั้งแรกสูงกว่าในอดีต เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และความสามารถของผู้หญิงที่จะอยู่คนเดียวโดยไม่ต้องอาศัยผู้ชาย ผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ดูแลตัวเองได้

2.3 ประเด็นเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม เนื่องจากผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงส่งผลให้ประเพณีวัฒนธรรมของผู้หญิงผู้ชายแตกต่างกันในเรื่องการแต่งกาย ผู้หญิงต้องแต่งเรียบร้อย ไม่โป๊ ไม่โชว์สัดส่วนร่างกาย ในบางเชื้อชาติผู้หญิงต้องใช้ผ้าคลุมศีรษะ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความไม่เสมอภาคทางเพศ ผู้หญิงต้องเสียเปรียบผู้ชายตั้งแต่การแต่งกาย ประเพณีวัฒนธรรมจะมีข้อห้ามสำหรับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เช่น แต่งงานกับชาวต่างชาติไม่ได้ ต้องให้ผู้ชายมาสู่ขอเข้าพิธีแต่งงาน หนีตามไม่ได้ เกี่ยวกับการคลอดลูกของผู้หญิงก็มีประเพณีวัฒนธรรม

เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ ทำให้ผู้หญิงมีกำลังใจในการคลอดลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสมัยก่อนการคลอดลูกเป็นเรื่องอันตราย การแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า ต้องใช้หมอตำแยทำคลอด จึงต้องอาศัยเวทมนต์หรือไสยศาสตร์ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ หรือกำลังใจ

2.4 ประเด็นเกี่ยวกับสังคม ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ในสังคม ในสมัยอยุธยา ผู้หญิงจะไม่มีบทบาทในสังคม แต่มีบทบาทหน้าที่อยู่ในบ้าน ดูแลบรรณนิบัติสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่ผู้ชายมีบทบาทในการป้องกันประเทศโดยการเป็นทหาร สถานภาพของผู้หญิงในสมัยอยุธยา พิชนี อัยราชวงศ์ (2521) กล่าวว่า สถานภาพของผู้หญิงในสมัยนั้นต่ำกว่าผู้ชายมาก ไม่มีอิสระภาพในการมีชีวิต อยู่ในความปกครองของพ่อแม่ สามี ไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของตัวเอง พ่อแม่ สามี สามารถดูด่า ตี หรือกักให้ใครก็ได้ ไม่มีอิสรภาพในเรื่องความรัก ต้องมีสามีคนเดียว และจะต้องไม่เป็นหม้าย หากเป็นหม้ายด้วยการหย่าร้าง สังคมจะไม่ยอมรับ ถือว่าเป็นผู้ไร้คุณค่า จะต้องบรรณนิบัติสามีอย่างดี ผู้หญิงได้รับการยกย่องในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และในปัจจุบันก็มีแนวทางการพัฒนาสตรี เพื่อให้มีบทบาทในสังคมมากขึ้น แต่ลักษณะหรือสภาพบางอย่างก็ยังไม่เหมาะสมสำหรับผู้หญิง เช่น อาชีพทหาร ตำรวจ ไม่รับผู้หญิง การทำงานของผู้หญิงไม่ได้รับความก้าวหน้าเท่ากับผู้ชาย จะเห็นได้จากจำนวนข้าราชการในระดับผู้บริหาร กระทรวง กรม ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย เป็นผู้หญิงเพียงส่วนน้อยเท่านั้น และในบางเรื่องผู้หญิงก็มองว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย

2.5 ประเด็นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กล่าวถึง การนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการลดบทบาทของผู้หญิงผู้ชาย เช่น การนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในสำนักงาน ซึ่งปัจจุบันทุกหน่วยงานจะนำคอมพิวเตอร์มาใช้ เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว และประหยัดแรงงาน เวลาในการทำงาน ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม มนุษย์ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ผลกระทบจากสารเคมีต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อร่างกายทั้งชายและหญิง เช่น รังสีเอ็กซ์ รังสีอัลตราไวโอเล็ต เป็นต้น ในการกล่าวถึงเรื่องนี้ในหนังสือแบบเรียนมิได้เสนอถึงแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนหรือผู้อ่านรู้แต่ปัญหา หรือผลกระทบที่จะเกิดต่อร่างกาย แต่ไม่รู้ถึงแนวทางในการป้องกันหรือหลีกเลี่ยง

2.6 ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายได้กำหนดให้ผู้หญิงผู้ชายมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การลงโทษจับกุมผู้หญิง ก็ได้คำนึงถึงสรีระร่างกายของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีครรภ์ หรือเพิ่งคลอดลูก นับเป็นการให้สิทธิแก่ผู้หญิง แต่ก็มีกฎหมายบางข้อที่แสดงถึงความเสียเปรียบของผู้หญิง เช่น ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ การข่มขืน ในบางกรณีสามารถยอมความได้ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้หญิงเสียหาย โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาการทำร้ายทางเพศ การข่มขืนเกิดขึ้นมาก ถ้าหากกฎหมายไม่มีบทลงโทษ หรือมาตรการที่เด็ดขาด ปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงเกิดขึ้นอีกมาก ดังนั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มีบทลงโทษที่สมควรแก่ความผิด และมีมาตรการที่เด็ดขาด

3. การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปมีลักษณะ

3.1 ความซ้ำซ้อนในประเด็นเกี่ยวกับสตรี โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หนังสือแบบเรียน 3 กลุ่มวิชาที่เสนอในประเด็นนี้ โดยเน้นในเรื่องสุขภาพอนามัยของบุคคล ความแตกต่างระหว่างเพศชายหญิง รายละเอียดที่กล่าวถึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และเป็นที่สังเกตว่า ปัญหาเกี่ยวกับผู้หญิง จะกล่าวถึงเฉพาะปัญหาโสเภณี แม้กระทั่งในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็กล่าวถึงปัญหาโสเภณี เรื่องของโสเภณีก็ไม่ได้เป็นเรื่องของผู้หญิง เป็นเรื่องของผู้ชายที่มาใช้บริการด้วย นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นที่เกิดขึ้นเฉพาะสตรี เช่นปัญหาจากการทำงาน ทำไมข้าราชการผู้หญิงจึงมีโอกาสน้อยกว่าผู้ชาย เป็นผู้บริหารน้อยกว่าผู้ชาย ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูลูก เป็นต้น

3.2 การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสตรีโดยยึดสภาพสังคมสมัยก่อน ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันมาก ทั้งนี้การนำเสนอจะเป็นในลักษณะเปรียบเทียบ ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน หรือข้อปฏิบัติในอดีตเป็นอย่างไร ปัจจุบันควรเป็นอย่างไร เพื่อผู้เรียนจะได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง เช่น การเสนอถึงการคลอดลูกในอดีต มีหมอดำแยเป็นผู้ทำคลอด และมีการใช้ไสยศาสตร์เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่แม่ ในสังคมปัจจุบันควรจะเสนอ หรือแนะนำให้ไปฝากครรภ์หรือปรึกษาแพทย์

3.3 การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสตรีขาดความต่อเนื่อง จะกล่าวถึงอย่างลอย ๆ โดยไม่มีรายละเอียด คำอธิบาย ข้อมูล หรือการยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นชัดเจน ทั้งนี้อาจทำให้ผู้เรียนเข้าใจผิด หรือไม่เข้าใจในประเด็นที่นำเสนอ หรือเกิดอคติทางเพศได้ เนื่องจากวัฒนธรรมของไทยมักจะเชื่อหนังสือเรียน โดยเฉพาะหนังสือที่อาจารย์ผู้สอนแต่ง ประเด็นที่เสนอที่ขาดความต่อเนื่อง เช่น กล่าวถึงเรื่องผลกระทบของการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน จะก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อมมนุษย์ สำหรับผู้หญิงก็อาจมีผลถึงลูกในท้อง ทั้งนี้ไม่ได้เสนอถึงแนวทางป้องกัน หรือการปฏิบัติตัวให้รอดพ้นจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้

3.4 ประเด็นเกี่ยวกับสตรีที่นำเสนอในหนังสือแบบเรียน ส่วนใหญ่เป็นประเด็นในลักษณะของข้อความรู้ หรือลักษณะของข้อเท็จจริงในเรื่องเพศหญิงชาย หรือข้อมูลประกอบเกี่ยวกับเพศหญิงชาย โดยไม่มีประเด็นในเรื่องการปลูกฝัง หรือแนะนำให้ผู้หญิงนำไปปฏิบัติในสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ซึ่งในขณะที่วิชาพื้นฐานทั่วไปมีจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี พร้อมทั้งให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง

3.5 การสอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับสตรี ในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป แต่ละวิชา จะมีการสอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับสตรี โดยผู้เขียนหรือผู้แต่งของแต่ละวิชา ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าประเด็นที่สอดแทรกนั้นเหมาะสม หรือถูกต้องเพียงใด ประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ

ถ้าผู้เขียนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสตรีเท่าที่ควรหรือเข้าใจไม่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การเสนอเนื้อหาต่อกายาบทบาทดั้งเดิมของชาย-หญิงโดยไม่เจตนา ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

สำหรับสถาบันราชภัฏ

เนื่องจากสถาบันราชภัฏ มีครูผู้สอนและนักศึกษาทั้งเพศหญิงและเพศชาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความตระหนักในเรื่องเพศ เรื่องบทบาทชายหญิง การเรียนการสอน ต้องมีการถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับสตรี เกี่ยวกับบทบาทชายหญิง เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติในสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ดังนั้นสถาบันราชภัฏควร

1. แก้ไขปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาแบบเรียนของวิชาพื้นฐานทั่วไป ให้มีเนื้อหาประเด็นเกี่ยวกับสตรี โดย
  - 1.1 ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยมีวิวัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบทบาทชายหญิง
  - 1.2 การนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ต้องมีรายละเอียด คำอธิบาย หรือการยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน ผู้เรียนจะได้เข้าใจและนำไปใช้ได้ถูกต้อง เหมาะสม
2. การจัดทำหนังสือของแต่ละวิชา แต่ละกลุ่มวิชา ควรมีการประสานงานกันเพื่อจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาที่นำเสนอ
3. ควรมีการให้ความรู้แก่อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ในเรื่องประเด็นเกี่ยวกับสตรี หรือบทบาทชายหญิง เนื่องจากประเด็นและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงเป็นประเด็นใหม่ ดังนั้นอาจารย์หรือครูผู้สอนควรมีประเด็นและแนวคิดเกี่ยวกับชายหญิงที่ถูกต้องและตรงกับกาลเวลาสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์

สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากหนังสือแบบเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น กระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ดังนั้น จึงควรศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรีจากกระบวนการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน โดยการสังเกตการเรียนการสอน
2. ควรศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรี หรือบทบาทชายหญิง ที่ควรนำมาสอดแทรกในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษา